

ЗНАЙОМИМОСЯ З БЛИЖНІМИ І ДАЛЬНІМИ ПРИРОДНИМИ МІСЦЯМИ УНІКАЛЬНИМИ

Природничо-методичний аспект ознайомлення учнів з унікальними місцями України

Алла КРАМАРЕНКО, д-р пед. наук, професор,
завідувач кафедри початкової освіти, Бердянський
державний педагогічний університет, Запорізька обл.

Найкрасивіші місця України подаровані нам природою. Тому саме під час формування в учнів екологічної і природничої компетентності можна найуспішніше й у повній мірі ознайомити їх з унікальними природними об'єктами.

На прохання редакції автор розкриває можливості організації такої діяльності під час вивчення різних природничих тем упродовж усього періоду навчання в початковій школі.

Успішність формування екологічних цінностей значною мірою залежить від того, наскільки екологічно орієнтоване середовище, в якому навчаються діти. Аби не порушувати природний ритм їх розвитку, варто посилити взаємозв'язок у системі "молодший школяр — навколишнє середовище". Один зі шляхів такої діяльності — екскурсії в природу. Під час їх проведення, аби вплинути на сенсорний розвиток малюків, слід намагатися досягти максимальної єдності дітей з довкіллям. Відповідно до принципу сезонності варто пропонувати походити босоніж по росі, відчути запах польових квітів, поспостерігати за танком метеликів, кружлянням листя під час листопаду тощо.

Проводячи екскурсії, в жодному разі не треба обмежувати школярів тільки спогляданням — необхідно закріплювати з ними навички екологічно доцільної поведінки. Залежно від ситуації варто залучати дітей до практичної діяльності зі збереження природи: очищення джерельця, підгодовування птахів, збирання лікарських рослин тощо.

Доцільно також ознайомлювати учнів з особливостями місцевості, де вони проживають, та з природними дивами рідної країни. На прикладі конкретних тем з природознавства проілюструємо можливості ознайомлення дітей з унікальними місцями України.

1-й клас

Дикі й свійські тварини

Інформація до уроку

Парк "12 місяців" — зоопарк, відкритий у с. Демидові, за 40 км від Києва. У ньому живуть білі леви, гепарди,

пума, червоний вовк, чорний ягуар, білий тигр, мавпи, носоріг, гієни, камчатські ведмеді та інші тварини. Діє тут контактний зоопарк, у якому діти спілкуються з тваринами і можуть погодувати їх у відведений для цього час.

Бердянський зоопарк "Сафарі" — місце, де, окрім 30 видів тварин, занесених до Червоної книги України, зібрано колекцію зі 130 представників екзотичних видів тварин. Нині тут мешкають африканські леви й далекосхідні леопарди, сибірські вовки й африканські макаки, жирафи і пелікани, фламінго й сурикати, гімалайські ведмежата та інші представники тваринного світу.

Під час екскурсії зоопарком можна запропонувати учням **пояснити зміст прислів'їв та приказок про тварин**.

- Два ведмеді в одному барлозі не уживуться.
- Вовка ноги годують.
- Леву тільки мураха страшний.
- Лев і левеням грізний.
- Бійся тигра, а не його слідів.
- Зайця ноги носять.
- Вовка зуби годують

Для закріплення почутого й побаченого у зоопарку проведіть **гру-вікторину "Уважний відвідувач зоопарку"**.

- Яку тварину називають кораблем пустелі?
- Скільки видів ведмедів живе на Землі? (*Сім*).
- Хто найбільший з родини котячих? (*Тигр*).
- Скільки видів кішок існує? (*35*). Назвіть деякі з них.
- Як відрізнити африканського слона від азіатського? (*Африканський більший, має більші вуха, довші бивні. Його хобот закінчується двома рухливими губами, а в азіатського — однією*).

- Якого звіра “ноги годують”?
- У якої тварини малята народжуються восени? (У зайця).

Аби формувати у дітей усвідомлення власної відповідальності за збереження тварин як у дикій природі, так і в домашніх умовах, обговоріть з учнями вислів Антуана де Сент-Екзюпері “Ми відповідаємо за тих, кого приручили”. Тут у пригоді стане **гра “Одним слівцем”**, за умовами якої діти мають максимально коротко пояснити, чому треба бережно ставитися до тварин. (Тварина — не іграшка; у неї є душа; вона все розуміє, відчуває тощо).

2-й клас

Ознаки літа. Нежива та жива природа влітку

Інформація до уроку

Водоспад Шипіт — один із найкрасивіших водоспадів України. Він не замерзає взимку й не пересихає влітку. Витік водоспаду — підземне джерело на горі Великий Верх. Поступово вбираючи в себе струмочки, воно перетворюється на потужний водний потік.

Клевань. Тунель кохання (Лісова дорога в казку) — незвичний тунель, утворений заростями дерев і кущів, які сплелися між собою листям і гілками й утворили арку. Існує він уздовж залізничної колії між селищами Клевань та Оржів.

Після ознайомлення учнів з інформацією про унікальні об’єкти живої природи можна запропонувати **творче завдання** — написати твір-мініатюру “Яким я уявляю собі тунель кохання”.

Діти люблять **розгадувати ребуси**, тож нехай поміркують над таким.

Відгадка: водоспад.

Мотивувати дітей робити добрі справи, виховувати у них бажання допомагати іншим дає змогу **вправа “Водоспад доброти”**. Для її проведення необхідно кожній дитині надати аркуш із зображенням водоспаду, на якому записано 12 добрих учинків. Учень має поступово виконати кожний припис і відрізати відповідну смужку — це створює відчуття, ніби дитина проходить через водоспад. Останню добру справу кожен придумує сам, а виконавши її, може поділитися тим, які відчуття переживав під час проходження певних етапів “водоспаду”.

Вода в природі

Інформація до уроку

Озеро Журавлине, або Мертве озеро. Розташоване у Сколівському районі Львівської області. Вода у ньому темного зеленого кольору, але не каламутна, а чиста й прозора. Через великий вміст у воді сірководню в озері не живуть водяні тварини. На берегах водойми росте багато журавлини, що й дало їй другу назву.

Краєвиди Чорного моря такими, як їх побачив Іван Айвазовський, відкриває школярам “Джміль”, 2018, № 5-6, де подані репродукції полотен і бесіда за одним із творів. Розглянути картини на великому екрані дає змогу е-додаток.

Завантажте репродукції картин
І. Айвазовського:
jmil.com.ua/2018-5/vernissage

Рубрика “Клуб допитливих” пропонує **серію матеріалів про тварин України** (вірші, пісні, енциклопедичну інформацію, завдання з наліпками). Читайте цікавинки про байбаків у випуску № 5-6, а про бобрів — у випуску № 7-8 за 2019 рік.

Соледарське озеро. Маленьке озеро біля міста Соледара Донецької області утворилося завдяки мінералізованим шахтним водам. Його унікальні властивості були випадково виявлені місцевими дайверами, які встановили, що чим глибше спускаєшся на дно озера, тим вища температура води. Так, на поверхні температура тримається близько 20° С, а на глибині 4-5 м підвищується до 30–40° С, вода стає схожою на рідке скло і майже непрохідною для аквалангістів.

За змістом інформації організуйте **бесіду**.

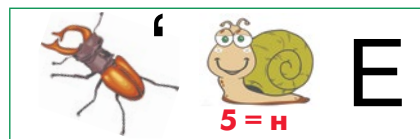
- Де живе вода? Де вона зустрічається у природі?
- Що позначено на карті блакитним кольором?
- А якого кольору найбільше на глобусі?
- То чого більше на нашій планеті — води чи суші?

Повторити вивчені терміни можна під час **гри “Хто швидше скаже одним словом”**.

Як називають:

- бурю на морі? (Шторм).
- сильний вітер? (Ураган).
- дощ із блискавкою? (Гроза).
- сильний дощ? (Злива).

Дізнатися другу назву мертвого озера учні зможуть, розгадавши **ребус**.

Відгадка: Журавлине.

Аби закріпити знання учнів про роль води у природі, організуйте **гру “Я краплинка — ти краплинка”**. За умовами гри один учень бере на себе роль краплинки і розповідає про користь води в природі. Потім обирає ще одного гравця, який має продовжити перелік важливих функцій води. Той, хто не зміг нічого сказати, вибуває.

У ході гри педагог має підвести дітей до формулювання висновку: вода потрібна всьому живому.

ВІДКРИВАЙМО УКРАЇНУ разом із журналом “ДЖМІЛЬ”

Мотивувати учнів до пізнання природи, історії та культури України допомагає розвивальний журнал “Джміль”. Кожен випуск — це скарбничка матеріалів з цікавої дітям теми з обов’язковим українознавчим компонентом.

- Розповіді про унікальні місця України, рослинний і тваринний світ.
- Інтерактивні міні-лекції про сучасне мистецтво і твори народних майстрів.
- Настільні ігри, присвячені історичним пам’яткам України.
- Уявні мандрівки до самотніх куточків нашої Батьківщини, де зародилися унікальні види розпису: с. Петриківки (2019, № 3); Яворівщини (2018, № 12); Косівщини (2018, № 10); смт Опішні (2018, № 7-8); с. Самчики (2016, № 2).

За публікаціями журналу можна організувати такі **види діяльності**:

- спільне чи самостійне читання;
- бесіди, обмін враженнями;
- створення колажів і стіннівок за змістом прочитаного;
- проекти;
- індивідуальну роботу з обдарованими учнями;
- свята або інші позакласні заходи.

Для організації групової роботи в класі й самостійного читання вдома запропонуйте батькам учнів **передплатити журнал “Джміль” на весь клас.**

Варіанти вигідної передплати обирайте на сайті:

jmil.com.ua/peredplata

Цікавих уроків і захопливого дозвілля!

Тематичні випуски

“Україна — це Європа” (2018, № 7-8)

“Моя Україна” (2015, № 1)

“Славні козаки” (2015, № 4)

Придбати можна в редакції.

Звертайтеся за телефонами:

(044) 486-13-32, (067) 504-50-22

Відправляйте заявки на адресу:

books@dsvvit.com.ua